

Hest i trafikken

Dette er en liten veileder til deg som skal bruke presentasjonen om hest i trafikken i et undervisningsopplegg. Den gir deg stikkord og litt notater til hver slide, tips til spørsmål og forslag til diskusjonsoppgaver. Lykke til!

- 1 Introduksjon av deg selv og målet med opplegget.
Kunnskap om emnet "Hest i trafikken" er viktig å formidle til alle som ferdes i trafikken.

Spørsmål

Er det /noen mange her som har noe erfaring med hest?
Møter dere ofte hest i trafikken?

- 2 Slik så Karl Johans gate i Oslo ut for drøyt 100 år siden. Hesten var det viktigste transportmiddelet, enten der var som et privat framkomstmiddel – som i midten der. Eller som kollektivtrafikk. Tenk at trikkene også ble trukket av hester.

- 3 Bilen gjorde sitt inntog utover på 1900-tallet, og skøt for alvor fart etter andre verdenskrig. Fra at hesten var det viktigste transportmiddelet, ble bilen det foretrukne.

- 4 Hvis vi ser nærmere på antallet hester i Norge, så stupte det fra 40-tallet og fram til 70-tallet. Ikke bare fordi bilen kom, men fordi hesten også ble erstattet i landbruket, av traktorer og annet maskinelt utstyr. Det var ikke bruk for den lenger.

For 100 år siden gikk gode dølahingster for flere hundre tusen kroner i dagens verdi, 4-500.000 var ikke helt uvanlig, helt opp til 750.000 finnes det eksempler på. I dag koster den kanskje 50.000. Det sier litt om hvor viktig hesten var for samfunnet.

På 70-tallet var det noe som begynte å endre seg – hesten begynte å bli populær som hobby og fritidsaktivitet. Hesten fikk en ny rolle, og hestetallet begynte å stige igjen. Vi er langt unna nivået for 100 år siden, men det er godt over 100.000 hester i Norge i dag.

- 5 Først forsvant hesten fra bybildet og etter hvert forsvant den fra mange av gårdene. «Mannen i gata» var ikke lenger vant med å møte på hest. Men hva skjer når hesten blir populær til hobby- og fritidsbruk? Jo, det har blitt mer hest i tettbebygde og bynære strøk – og mange vet ikke hvordan de skal forholde seg til det, selv ikke på bygda gjør de ofte det. Det oppstår farlige situasjoner, og dessverre også ulykker - slik som det fremgår av disse avisoverskriftene. Det er problematisk.

- 6 Tenk på det første bildet jeg viste, hvor hesten dro trikken midt i byen. Her ser du en situasjon hvordan det er i dag. Trafikkbildet har endret seg mye. Men hvordan kan vi fortsatt la hesten være en del av trafikkbildet - på en trygg måte?

- 7 For å forstå hesten i trafikken er det lurt å ha litt grunnleggende kunnskap om hester. Hvis man vet litt om hestens instinkter, adferd og sanser forstår man lettere hvorfor man skal opptre på en gitt måte, og man kan lese og løse en situasjon i trafikken bedre, som igjen gjør det tryggere for alle som ferdes i trafikken.

- 8** En hest er ikke bare en hest, med fire bein, hodet foran og halen bak.
Ulike raser/typer/farger.
På bildet ser vi tre av de nasjonale rasene vi har i Norge; dølahest, fjordhest og nordlandshest/lyngshest, i tillegg kommer kaldblodstraveren.
- 9** Hester har ulike bruksområder, og ulikt gemytt og temperament.
En generalisering er å si at f.eks. dølahesten, som er en stor og tung type, er rolig og stødig, mens en varmblodstraver er mer heit i toppen og mer skvetten. Men dette er definitivt ikke bare styrt av typen og rasen, men også av personlighet og miljø. Så det er ikke f.eks. gitt at om du møter en dølahest langs veien, så "tåler den alt".
- 10** Hester kommer i mange ulike størrelser, fra under meteren og rundt 150 kg (shetlandspenni på bildet) til bryggerihester (shire f.eks.) på nærmere to meter og godt over tonnet.
Man måler høyden på hesten på manken (det høyeste punktet på ryggen - der manen slutter).
- 11** Her ser vi to dølahester i galopp, det er ca 600-650 kg i 40-50 km/t.
Raske hester kan komme opp i en fart på over 60 km/t.
Det er mye masse med stor fart – og med det et potensiale for stort skadeomfang.
- 12** På bildet ser vi et hestefølge i Sikkilsdalen, en fin måte å se hestens naturlige adferd i flokk.
Legger seg ned bare når den føler seg trygg – noen har «vakt».
Hesten er et flokkdyr og den er et byttedyr.
Hva gjør den om den føler seg truet eller skremt? Den flykter – om den har mulighet til det.
- 13** Hesten har ikke noe område med helt skarpt syn, slik som vi har, men den ser godt.
- 14** Øyne plassert på hver side av hodet – stort synsfelt og oppdager lett farer både på nært hold og lang unna.
Kan se nesten hele veien rundt seg selv, lite helt rett fram og blindsoner rett bakover.
Aldri gå rett bak en hest, eller kjør helt inntil, da kan den sparke i selvforsvar.
- 15** Frihet til å bevege hodet for å kunne fokusere og bedømme avstand og dybde, særlig det som er veldig nærme. Rett under, ca 120 cm fram – snur eller senker den hodet for å se.
Bruker lenger tid på å tilpasse seg endrede lysforhold enn vi gjør – men den har bedre nattesyn enn vi har.
- 16** Hester hører veldig godt og kan oppfatte toneleier som er høyere og lavere enn det vi kan høre.
Ørene er traktformet og kan vris nesten helt rundt og uavhengig av hverandre – fanger opp lyder fra alle kanter for å oppdage farer.
Ørene signaliserer, sammen med kroppsspråket, om den er redd, nysgjerrig eller sint.
Lærer seg vår lydmelodi og vårt tonefall.
- 17** Følesansen – følsom hud, særlig på hodet og rundt mulen.
Værhår som registrerer kontakt.
Luktesans – veldig viktig. Brukes til å kommunisere med andre hester, mule mot mule (bildet).
Hingst kan lukte ei hoppe på en halv kilometers avstand.
Flemen – krøller opp overleppa og trekket inn været.
Hukommelse – hesten husker godt, men kan ikke planlegge – kan være både en fordel/ulempe.

18 Hester har naturlig nok ikke samme referanserammer og logikk som mennesker, og ting som er tilsynelatende HELT ufarlig, kan være skremmende for en hest. En pose med søppel...

19 ...kan oppfattes som en mer eller mindre livstruende fare, og hesten vil følge sine naturlige instinkter. Som er? Å flykte.

Spørsmål

Hvordan kan dere se at en hest er redd?

Trippe, snur bakenden ut, går sidelengs, oppmerksomheten veldig konsentrert mot det farlige – vurderer å flykte. Når noe kommer brått på? Kaster seg til siden.

Husk at hesten har god hukommelse og lærer seg at ting ikke er farlige.

20 Forberedelser før man tar hesten ut i trafikken; miljøtrening, sammen med erfarne hester. En gang må være den første.

Ingen aldersgrense for å ferdes med hest i trafikken, ingen krav om «førerkort».

Noen vil ikke ha hest i trafikken, men mange må ri/kjøre langs trafikert vei for å komme til egnet tur/treningsområde – selv om man gjerne skulle sluppet det.

NRYF: Rideknappen, fem grader – kunnskap om ferdsel med hest i trafikken.

Diskusjon

Burde det være en aldersgrense for å ferdes med hest i trafikken? Hvorfor/hvorfor ikke?

21 Norsk Hestesenter (NHS) tilbyr kuskcertifisering for de som kjører oppdrag. Ikke et myndighetskrav, men en kvalitetssikring næringen selv har laget. (Kunnskap, håndtering, sikkerhet og ansvar.)

Når du møter en hest i trafikken er den mest sannsynlig trafiksikker, men du vet det ikke!

Ofte så kan det være slik at om en hest blir skremt i trafikken, så er det ikke nødvendigvis av trafikken i seg selv den blir skremt, men av noe annet i nærheten – f.eks. en fugl som flakser opp fra grøftkantene.

22 Skjedd lite i lovverket rundt hest i trafikken på veldig mange år.

Fra transportmiddel og arbeidsdyr til hobby- og fritidsbruk.

Utvikling av hestepopulasjonen. Mer hest i tettbebygde og bynære strøk. Trafikkbildet har endret seg betraktelig siden lovverket kom.

Utfordring: bruk av gang/sykkelvei.

Fareskilt – hest krysser veien.

Diskusjon

Burde det være lov å ferdes med hest på gang/sykkelvei? Fordeler/ulempes?

23 Vegdirektoratet: «Det skjer få dødsulykker med hest i trafikken, men omfanget av skader og ulykker er trolig BETYDELIG underrapportert.»

Ingen offentlig statistikk over hvor mange ulykker som skjer i trafikken hvor hest er involvert.

24 Det er heldigvis ganske sjelden dødsulykker med hest i Norge – men målet må være NULL.

Den tragiske ulykka på Bjørkelangen husker vi fortsatt svært godt - la oss håpe at noe slikt aldri skjer igjen.

25 Som et tiltak etter Bjørkelangen fikk Norsk Hestesenter ansvar for å utvikle ei nettside om hest i trafikken med støtte fra samferdselsdepartementet, den ble lansert i 2015 - og har blitt oppdatert i forbindelse med prosjektet "Hest i trafikken", initiert av Norsk Hesteierforbund i 2019-2021. Siden bør være en obligatorisk del av kjøreopplæringen m.m.

- 26** Prosjektet har også utviklet nettsiden Hesteulykker.no, som er en side hvor man kan registrere ulykker og nestenulykker med hest i trafikken. Per i dag finnes det ikke statistikk på dette, og formålet med siden er derfor å samle inn data til en slik statistikk.

Spørsmål

Har noen av dere, eller noen dere kjenner, opplevd ulykker eller nestenulykker med hest i trafikken? Hvordan kunne det vært unngått?

- 27** I forbindelse med at nettsiden hest i trafikken ble utviklet, ble det gjennomført en spørreundersøkelse med 6000 respondenter (finnes i sin helhet på nettsiden). Her et par interessante funn fra den.

Rir eller kjører du med hest på offentlig veg? 92 ja, 5 nei, 3 annet. Hvis vi sier det er 100.000 hester i Norge, så er det altså 92.000 av dem som ferdes i trafikken.

- 28** Nestenulykker: alt for høyt tall
Skyldes nok i stor grad mangel på kunnskap, og ikke vond vilje.

- 29** **Spørsmål**
Hva kan vi gjøre for å unngå ulykker og farlige situasjoner med hest i trafikken?
Nøkkelen er, som med andre grupper, gjensidig respekt og hensyn til hverandre. Og det gjelder alle – også de som ferdes med hest.

- 30** Dette er ikke en hest.
En voksen elgokse kan bli drøyt 500 kg. Dere har sikkert sett eller kanskje opplevd hvordan det ser ut når en elg kommer gjennom frontruta. Det er ikke noe penere om det kommer en hest – kanskje til og med med en rytter.

- 31** Tenk elg når du passerer eller møter en hest i trafikken. Hva gjør du da?

- 32** Møte – senk farten på en myk måte. Passer med god margin og øk farten forsiktig etterpå.
Forbikjøring – brems ned i god tid og hold avstand (min. 2 meter), kjør rolig forbi (maks 25 km/t) og øk farten forsiktig når du har passert.
Lag minst mulig lyd, aldri tut! Søk gjerne blikkontakt.

- 33** Rytter/kusk må følge trafikkreglene, også om hesten leies.
Tegnning (høyre, venstre, senk farten, stopp)
Søke blikkontakt, være tilstede (ikke mobil, musikk etc)
Flokkinstinkt. Ikke dele opp en rekke – krysse veien samtidig.
Refleksbruk – i mørket eller vær med dårlig sikt skal ekipasjen utstyres med refleks og lys, så man kan se fra alle hold at det er en hestekvipasje.
Vær høflig og vis hensyn!

- 34** Myke trafikanter: Fortsett i rolig tempo. Ha blikkontakt – spill på lag.
Svar gjerne på hilsen, hesten er da ikke i tvil om at det er et menneske.
Barn – passer så rolig som mulig, høye lyder og brå bevegelser kan skremme.
Ikke forsøk å fange en skremt eller løpsk hest om du ikke er hestekyndig.